

УДК 37.013.73

**Всеукраїнська науково-практична конференція
проводиться відповідно до плану роботи
Національної академії педагогічних наук України**

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
Протокол № 6 від 31 травня 2021 р.*

Редакційна колегія:

С. О. Сисоєва, доктор педагогічних наук, професор — *голова ред. кол.*;
О. М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор — *заст. голови ред. кол.*;
Н. П. Дічек, доктор педагогічних наук, професор;
М. Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор;
Н. Б. Антонєць, кандидат педагогічних наук, ст. наук. с. ;
К. Ю. Ладоня, відповідальний редактор

Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контроверзи сучасного наукового пізнання : зб. тез всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 8 червня 2021 р., м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України / ред. кол.: Топузов О. М., Сисоєва С. О., Дічек Н. П., Култаєва М. Д. та ін. — [Електронне наукове видання]. — Київ : Педагогічна думка, 2021. — 246 с.

ISBN978-966-644-585-1

Збірник містить тези учасників всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контроверзи сучасного наукового пізнання» (8 червня 2021 р., м. Київ). У тезах окреслено погляди науковців на питання філософського осмислення досвіду реалізації проекту «Нова українська школа»; методологічні проблеми вивчення плинної сучасності у контексті освіти, її історії та філософії; освітні ресурси у пошуках стратегій подолання кризових станів.

Збірник розраховано на вчених, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників державних органів влади та місцевого самоврядування і широкий читацький загал.

УДК 37.013.73

*Матеріали подано в авторській редакції,
за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела
та вживання назв документів, власних імен тощо
відповідають автори публікацій.*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

- Міжкультурна комунікація в освіті як засіб подолання суперечностей транзитивного суспільства
- Традиційне і контрroversійне у дослідженні історії та філософії сучасної освіти
- Компетентнісний підхід в освіті та його філософсько-педагогічне осмислення
- Роль учителя у пом'якшенні суспільних конфронтацій і забезпеченні національної єдності
- Критичне мислення як провідний тренд сучасного освітнього процесу

МЕТА КОНФЕРЕНЦІЇ:

обмін ідеями та результатами наукових досліджень із вище зазначених напрямів між дослідниками і практиками, обговорення актуальних наукових освітньо-філософських проблем, що мають міждисциплінарний характер, сприяння оприлюдненню контрroversійних питань сучасного освітнього процесу для пошуку шляхів їх розв'язання.

Напря́м перший

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ОСВІТІ
ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ
ТРАНЗИТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА**Асмут Кристоф**

Культура релігійного виховання у постсекулярних
соціокультурних контекстах..... 14

Березівська Л. Д.

Міждисциплінарність історії освіти
чи відстоювання дослідницького поля:
контроверзи європейських пошуків..... 15

Білаш Я. В., Корж Г. В.

Традиція організації літнього відпочинку
школярів та її духовно-національний ресурс
у викликах сьогодення..... 18

Горлачов О. С.

Міміко-жестове мовлення як засіб спілкування
осіб з порушеннями слуху в сучасних реаліях:
інтернет-комунікація 23

Зінченко В. В.

Глобальна стратегія стійкого розвитку
у контексті дослідницької діяльності
систем освіти та науки..... 26

Іванюк Г. І.

Міжпарадигмальний вимір нової стратегії освіти
людини у змінному світі..... 29

Косенчук Ю. Г.

Міжкультурний концепт реформування шкільної освіти
у Фінляндській Республіці (1990–2010-ті рр.)..... 32

Култаєва М. Д.

Плюралізація культур знання:
до епістемної специфіки педагогічних теорій 36

Матюшинець Я. В.

Середовищний підхід до реалізації міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу ЗЗСО..... 39

Пищик О. В.

Організаційно-методичний супровід розвитку комунікативної культури керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти 42

Радіонова Н. В.

Міжкультурна комунікація: українсько-польські зв'язки у ретроспективі та перспективі 45

Садوخа О. В.

Освіта і глобалізація: детектування і локації 47

Саух П. Ю.

Матриця полікультурної освіти в дискурсі алгоритму «політики рівної гідності» 48

Тимошко Г. М.

Сучасні тенденції формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах університетської освіти..... 52

Триняк М. В.

До питання про рівні інтеркультурної комунікації в освіті..... 56

Хомич О. О.

Особливості міжкультурної взаємодії у поступі шкільної освіти в Канаді (друга половина ХХ — початок ХХІ століття)..... 59

Шолох О. А.

Особливості формування комунікативної культури майбутнього викладача закладу вищої освіти..... 62

Напрямок другий

ТРАДИЦІЙНЕ І КОНТРОВЕРСІЙНЕ
У ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРІЇ
ТА ФІЛОСОФІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**Антонець Н. Б.**

Індивідуальне навчання
як форма здобуття початкової освіти:
нормативно-правий аспект (1991–2017) 68

Гоголь Н. В.

Періодизація розвитку шкільної літературної освіти
на засадах культурологічного підходу 71

Григорова Н. В.

Соціолінгвістичний аспект історії
педагогічних ідей: евристичний потенціал
концепції Альфреда К. Тремля 75

Гупан Н. М.

Зрушення у понятійно-термінологічному
апараті дослідництва з історії освіти
доби незалежної України 76

Дічек Н. П.

Педагогічна імагологія: спроба апології 78

Загородня А. А.

Аналіз моделей профільного навчання
та основних підходів до їх функціонування
в старших класах середніх загальноосвітніх
шкіл України в період з 2011 по 2017 рр. 83

Івченко Т. В.

Психотехніка як основа профорієнтаційної роботи
в Україні в 20-ті роки ХХ століття 86

Коляда Н. М.

Регіональні дослідження
в контексті інтеграції освіти і науки 90

Кузьменко А. Ю., Гораш К. В. Роль педагогічної спадщини українських вчених-педагогів у реформуванні української освіти	93
Міхно О. П. Концепції мовно-літературної освіти 1991–2017 років: контроверзи поступу	96
Супрун М. О. Академік В. М. Синьов як основоположник пенітенціарної дефектології	99
Ткаченко А. В., Карабут Ю. А. Протиріччя ідейно-політичного світогляду А. Макаренка	102
Черпанова С. О. Філософія освіти у площині Захід — Схід: методологічний аспект	105
Янченко Т. В. Історико-педагогічні концепти освітніх інновацій: контроверсійний дискурс	108

Напря́м третій

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ ТА ЙОГО ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ

Бурда М. І. Результати навчання математики: історія і сьогодення.....	112
Голуб Н. Б. До проблеми творчого застосування знань з української мови	114
Гораш К. В. Інноваційність як одна з ключових компетентностей сучасного вчителя.....	117

Гусакова О. О. Фасилітативне спілкування як ключове уміння майбутнього вчителя іноземної мови	119
Калініченко Л. М. Ідеї про формування творчого мислення молодших школярів і потреби Нової української школи.....	122
Коваленко О. М. Розвиток предметно-методичної компетентності вчителя як основа впровадження компетентнісно орієнтованого підходу.....	125
Кочубей Т. Д. Концептуальні основи компетентнісного підходу при побудові освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти	129
Круглик О. П. Роль сучасного шкільного підручника у навчанні учнів з особливими освітніми потребами	132
Мельник Ю. С. Формування понять простору і часу в базовому курсі фізики	134
Мороз І. В. Дослідницька компетентність учнів: сутність та особливості формування на уроках історії.....	137
Мороз П. В. Дослідницький підхід до організації інтегрованого навчання історії	140
Назаренко Т. Г. Філософське обґрунтування компетентнісного підходу при вивченні географії.....	143
Орлова М. М. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх соціальних педагогів до діяльності щодо збереження здоров'я дітей.....	146

Піддячий М. І.

Компетентнісний підхід в освіті:
філософсько-педагогічні засади 149

Піка І. М.

Особливості підготовки вихователів
закладів дошкільної освіти
до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами..... 152

Пронікова І. В.

Нові технології в закладах підвищення кваліфікації вчителів..... 155

Сєрова Г. В.

Формування екологічної компетентності школярів:
форми і методи навчання..... 157

Степаненко В. В.

Професійна компетентність майбутніх бакалаврів
з технологій медичної діагностики та лікування
в контексті сучасної парадигми освіти..... 160

Шевченко В. М.

Підготовка фахівців для системи спеціальної освіти в Україні 163

Напрямок четвертий

**РОЛЬ УЧИТЕЛЯ
У ПОМ'ЯКШЕННІ СУСПІЛЬНИХ КОНФРОНТАЦІЙ
І ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ**

Венгловська О. А.

Підготовка майбутніх педагогів
до роботи в умовах освітніх змін 168

Євтух М. Б.

Яким має бути сучасний вчитель 171

Проніков О. К.

Нова українська школа: інновації
в підготовку майбутніх вчителів..... 174

Сагуйченко В. В.

Суспільна підтримка освітніх реформ:
європейський досвід та українські реалії 177

Степаненко В. І.

Реінтеграція молоді з тимчасово окупованих територій
і лінії розмежування через освіту
як шлях до національної консолідації 180

Напрямок п'ятий**КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ТРЕНД
СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ****Беленька Г. В.**

Фреймовий спосіб подання знань
в освітньому процесі ЗВО 184

Бойченко М. І.

Освіта у модусі критичного мислення:
шлях подолання контраверсійності 186

Бровко К. А.

Розвиток критичного мислення
майбутніх фахівців дошкільної освіти
у процесі вивчення іноземної мови 189

Ваховський Л. Ц.

Вільям Самнер про розвиток
критичних здібностей 191

Волинець Ю. О.

Критичне мислення як необхідна складова
професійної компетентності
сучасного дошкільного педагога 194

Караман О. Л.

Розвиток критичного мислення особистості
як науково-педагогічна проблема 197

11. Фрейре П. (2003) Формування критичної свідомості /пер. з англ. О. Дем'яничук. К.: Юніверс, 176 с.
12. Buchanan, Ian (2010) Dictionary of Critical Theory. New York: Oxford University Press, 500 p.

Бровко Катерина Андріївна,

*доктор філософії в галузі педагогіки,
викладач кафедри дошкільної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У мови розвитку сучасного глобалізованого світу створюють образ творчої та соціально активної особистості, здатної пристосуватись до трансформаційних зрушень, що відбуваються в соціумі, вміти осмислювати й застосовувати отриману інформацію, а також відстоювати власну думку не тільки державною, але й іноземною мовою, зокрема. Вивчення майбутніми дошкільними педагогами англійської мови з використанням методів розвитку критичного мислення передбачає не лише їх активну пізнавальну діяльність у пошуку інформації, але й уміння аналізувати, осмислювати, оцінювати, зіставляти різні точки зору, відстоювати, аргументувати власну, робити висновки, припускати можливості розв'язання проблеми.

Зокрема, Г. Беленька у своїй роботі «Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення студентів» [1, с. 36] зазначає, що в подальшій професійній діяльності майбутні педагоги дошкільної освіти працюватимуть з сучасним поколінням дошкільників, так званих «Alpha», які значно відрізняються за своїми психологічними характеристиками від усіх попередніх поколінь, а своїми запитаннями, способом мислення та дій нерідко шокують дорослих, що у свою чергу вимагає від педагогів не просто швидкої реакції, а й обґрунтованості суджень і варіативності застосування методів педагогічного впливу.

У такий спосіб розвиток критичного мислення майбутніх дошкільних педагогів у процесі вивчення ними іноземної мови, набуває особливого значення, оскільки сприяє розвитку іншомовних комунікативних здібностей студентів та практичному опануванню навичок діалогічного мовлення.

Слід зазначити, що при формуванні критичного мислення під час вивчення іноземної мови головною метою не є запам'ятовування матеріалу, а застосування вже вивчених граматичних основ, лексичних одиниць, фонетичних знань, які осмислюються, аналізуються, перевіряються та підлягають творчій обробці [2, с. 117; 3].

Специфіка дисциплін «Практика усного і писемного мовлення: англійська мова», «Інтегрований практичний курс англійської мови», «Іншомовна освіта з методикою навчання» (вивчення мови як засобу спілкування та наявність чотирьох видів мовленнєвої діяльності — аудіювання, говоріння, читання, письмо) передбачає роботу з різноманітною інформацією, її аналіз, обговорення, створення на основі почутого або прочитаного власного продукту у вигляді монологічного або діалогічного висловлювання в усній чи письмовій формі. Враховуючи специфіку означених дисциплін, одним із засобів забезпечення ефективності процесу розвитку критичного мислення майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі вивчення іноземної мови є побудова та організація практичних занять на основі використання інтерактивних методів навчання.

На створення такого навчального середовища працюють проєктивне малювання, рольові ігри, дискусії, дебати, комунікативної атаки, п'ятихвилинне есе, ефектні цитати, вікторини, ребуси, асоціативні кущі, броунівський рух, Storytelling, Group projects, Frame-analysis, Word clouds, Chat channels, Fishbone, Milestones, Brainstorming, Debriefing, Shadowing, Sharing, Derolling, мультимедійні програмні засоби — «TED talks», відеохостинг YouTube, тощо.

Використання цих та інших прийомів створює можливості для розвитку в студентів навичок критичного мислення, які пов'язані з умінням здобувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, а також викладати результати її аналізу в стислій формі.

Таким чином, у процесі вивчення дошкільними педагогами іноземної мови стратегії критичного мислення дають змогу активізувати наявні знання з теми, ефективно генерувати нові ідеї, до-

помагає студентам, яким важко висловлювати власну думку перед великою аудиторією, індивідуалізує процес навчання, стимулює іншомовне мовлення студентів, а також сприяє усвідомленню студентами мовних явищ, розвитку їх комунікативних навичок, автоматизації мовних і мовленнєвих дій, створенню ситуацій спілкування, формуванню навичок самооцінки та взаємооцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бєленька Г. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення студентів. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (16). С. 33–46.
2. Chyzykova O. The role of collaborative learning in teaching foreign languages to non-linguistic students. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип 1. 2021. С. 113–119.
3. Parupalli R. Collaborative Learning In English Language Learning Environment. Research Journal of English Language and Literature. 2019. Vol. 7. Issue 1. DOI: 10.33329/rjelal.7119.330.

Ваховський Леонід Цезаревич,

*доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВІЛЬЯМ САМНЕР

ПРО РОЗВИТОК КРИТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Сучасне суспільство є надзвичайно динамічним і характеризується невизначеністю, непередбачуваністю і нестабільністю. Адаптація людини в такому суспільстві потребує не сліпого дотримання норм і традицій, а креативності й уміння вирішувати нестандартні проблеми. Саме тому в останні десятиріччя актуальною й популярною в педагогічній науці є проблема формування особистості з певними якостями мислення, з критичним ставленням до результатів пізнання й діяльності. Предметом дослідження представників різних наукових галузей стає критичне мислення, яке в найбільш загальному вигляді визначається як особлива